

СУХОРАДА В. В., студентка

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ПРОЯВ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Індикатор «рівень безробіття» виступає одним з основних (поряд з обсягом національного виробництва та рівнем інфляції) макроекономічних показників, які свідчать про «стан здоров'я» національної економіки [1, с. 263]. Безробіття – це явище, коли частина економічно активного населення є бездіяльною (не працює) через відсутність відповідної роботи [2]. Безробітні (за методологією МОП) – це особи, які не мають роботи, але активно її шукають і готові приступити до неї впродовж наступних двох тижнів [3].

В економічній науці виділяють три основні концепції, які пояснюють безробіття: класичну (Д. Рікардо, Дж. Мілль, А. Маршалл та ін.), кейнсіанську (Дж. М. Кейнс), монетаристську (М. Фрідман). На думку класиків, причиною безробіття є надзвичайно висока заробітна плата, яка породжує надлишок пропозиції праці. Якщо існує такий надлишок, то зниження заробітної плати завдяки ринковій координації повинно його зменшити і водночас підняти попит на працю. Коли ж заробітна плата в цій ситуації не знижується (як правило через перешкоду самих робітників та профспілок), то це означає добровільну згоду населення на існування певної кількості безробітних. Кейнсіанська теорія зайнятості, відкинувши положення класиків про здатність ринку забезпечити повну зайнятість, дійшла висновку про неефективність політики невтручання держави. Причиною безробіття кейнсіанці вважали низький попит на споживчі товари, що негативно впливає на виробництво і зайнятість. Ідеї

монетаристської школи зайнятості, які обстоюють регулюючий ринковий потенціал, схожі з ідеями класиків. За монетаристами, держава своєю активною економічною політикою обмежує можливості ринкових сил і ринок праці втрачає притаманну йому гнучкість, стає деформованим через надмірне втручання держави і профспілок. Занадто жорстка заробітна плата створює проблеми в області зайнятості. Вихід з кризового стану на ринку праці перші вбачають в обмеженні заробітної плати, другі – у збільшенні сукупного попиту, треті – у підвищенні гнучкості ринку праці [1, с. 288–289.].

Існує теорія про «хороше» і «погане» безробіття, яку розвиває польський професор, викладач Центрально-європейського університету в Будапешті Яцек Ростовскі. Згідно цієї теорії, «хороше» безробіття є наслідком рестрикційної макроекономічної політики держави, а її результати корисними, оскільки воно зменшує інфляцію, укріплює дисципліну праці, змушує реструктуризувати окремі фірми і цілі галузі, послаблює позиції профспілок і монополістів. «Погане» – це макроекономічне безробіття, що виникає у зв'язку з різними обмеженнями на ринку праці, які збільшують для роботодавців засоби на працевлаштування або звільнення робітників [4].

На сьогодні причини безробіття пов'язують з його формами, які об'єднують у дві групи – природне безробіття і вимушене. До природного включають ті форми, які не ліквідовуються і супроводжують довготривалий рівноважний стан ринку робочої сили, до вимушеного – форми, які існують поза природнім і підвищують загальний рівень безробіття. Природне безробіття вперше проаналізував М. Фрідмен, який доводив, що природний рівень найнижчої норми безробіття – це той рівень, який підтримується без зростаючої або непередбачуваної інфляції [5]. Аналіз наукової літератури свідчить, що, зазвичай, до природного

безробіття включають добровільне, фрикційне, інституціональне, а до вимушеного – технологічне, структурне, циклічне. Але можуть бути і інші наповнення структури безробіття.

На рис. 1 подано відомості про динаміку зайнятого і безробітного населення в Україні упродовж 2000–2019 рр. [6].

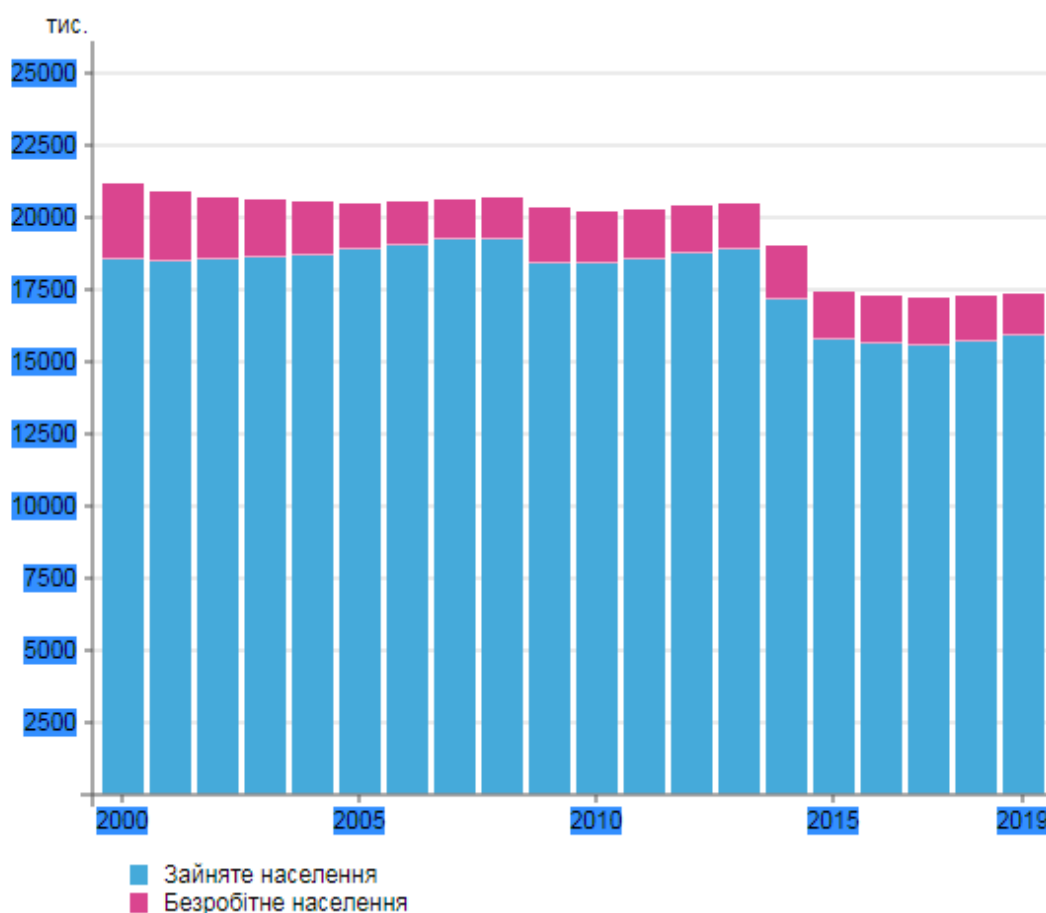

Рис. 1. Відомості по зайнятому та безробітному населенню України [6]

Основним показником використання ресурсів праці є рівень безробіття в країні – це виражене у відсотках відношення кількості безробітних до економічно активного населення. У табл. 1 подано рівень безробіття в Україні впродовж 2010–2019 рр. [6].

При цьому, чисельність економічно активного, зайнятого і безробітного населення, а також кількість офіційно зареєстрованих безробітних подано в середньому за період (з початку року по кінець

кварталу або року). Загальна кількість населення України подана на кінець звітного періоду.

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні з 2000 по 2019 рр. (кільк. населення в тис.)						
	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття	Зареєстрованих безробітних
2000	48923,2	21150,7	18520,7	2630,0	12,4%	1178,7
2001	48457,1	20893,6	18453,3	2440,3	11,7%	1063,2
2002	48003,5	20669,5	18540,9	2128,6	10,3%	1028,1
2003	47622,4	20618,1	18624,1	1994,0	9,7%	1024,2
2004	47280,8	20582,5	18694,3	1888,2	9,2%	975,5
2005	46929,5	20481,7	18886,5	1595,2	7,8%	891,9
2006	46646,0	20545,9	19032,2	1513,7	7,4%	784,5
2007	46372,7	20606,2	19189,5	1416,7	6,9%	673,1
2008	46143,7	20675,7	19251,7	1424,0	6,9%	596,0
2009	45962,9	20321,6	18365,0	1956,6	9,6%	693,1
2010	45778,5	20220,7	18436,5	1784,2	8,8%	452,1
2011	45633,6	20247,9	18516,2	1731,7	8,6%	505,3
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1%	467,7
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7%	487,6
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7%	458,6
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5%	461,1
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7%	407,2
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9%	352,5
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1%	341,7
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6%	338,2

з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Чисельність безробітного населення розраховано за методологією МОП: людина визнається безробітною, якщо вона протягом чотирьох тижнів не мала роботи, шукала роботу та була готова стати до роботи (слід зазначити, що цей показник істотно відрізняється від кількості офіційно зареєстрованих безробітних в Україні, тобто тих, які знаходяться на обліку у центрі зайнятості). Для розрахунку рівня безробіття береться відношення чисельності безробітного населення, розрахованого за методологією МОП, та економічно активного працездатного населення [6].

Сьогодні економіка України перебуває під карантинном, що спричинила епідемія коронавірусу Covid-19: призупинено діяльність

чималої кількості виробництв, закриваються бізнеси, люди залишаються без роботи, падають доходи тощо. До того ж, за даними МЗС України, в країну повернулося близько 150 тис. заробітчан [7]. У зв'язку із цим виникають питання: які зміни відбудуться на ринку праці, яку кількість безробітних і рівень безробітних отримає соціально-економічна система країни та ін. На них отримаємо відповіді лише згодом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Задоя А. А., Петруня Ю. Е. Основы экономической теории : Учеб. пособие. М. : Рыбари, 2000. 479 с.
2. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm.
3. Конвенция о содействии занятости и защите от безработицы № 168. URL : <http://consultant.parus.ua/?doc=011NNB57F5>
4. Павлив В. «Хорошая» и «плохая» польская безработица. *Зеркало недели*. № 34. 1 сентбря. 2001. URL : https://zn.ua/ECONOMICS/horoshaya_i_plohaya_polskaya_bezrobotitsa.html.
5. Милтон Фридмен (Friedman). URL : http://gallery.economicus.ru/cgi-bin/frame_rightn.pl?type=in&links=./in/friedman/biogr/friedman_b4.txt&img=brief.gif&name=friedman.
6. Рівень безробіття в Україні. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2019/>.
7. Covid-19: оперативна інформація. URL : <https://www.facebook.com/MFAInfoCoronavirus/photos/a.110130240605543/120761879542379/?type=3&theater>.